

LE CAMP DE TARRAGONA

PERIÓDICH CATALANISTA

Any 7.—Núm. 329.—Dissapte 1.er de Desembre de 1906

PORTAVEU DE LA ASSOCIACIÓ CATALANISTA Y DEL CENTRE NACIONALISTA CATALÀ

L'ANIVERSARI

Remember!
Un any ha passat. Y avuy, juntantnos de nou pera ratificar la nostra germanor en memoria de l'ofensa que tots reberem, nos cal mirar ja aquells fets com si d'una manera definitiva fossin esdevinguts història; y fredament, serenament, ensaixarhi les primeres funcions de l'història.

«En aquells dies, lo 25 de novembre de 1905, un nombrós estol d'oficials de l'Exèrcit assaltà l'impremta del setmanari *Cu-cut!* y la redacció del diari *La Veu de Catalunya*. Les màquines foren destruïdes, lo material tipogràfic espargit, los móbles y papers llenys pel balcó y cremats en gran foguera sobre la via pública.

«Aqueix acte de forsa, qui inicià un recrudiment en lo vell militarisme polític espanyol, inicià també una època nova pera'l catalanisme. L'hostilitat material de la forsa públich va senyalar la fi d'una era política y'l comensament d'una altra, a Catalunya. Per contracop, per inevitable reacció, totes les forces catalanes havien de juntarse naturalment contra l'enemic comú. Com un gran moviment de sistole social, va néixer, una espontània eclosió, la Solidaritat. May lo catalanisme havia rebut un impuls semblant. Perque, més aviat que l'unió de les diverses escoles enemigues pera un fi communal, allò era (no s'oblidi) la catalanisació definitiva de totes les escoles. Aleshores si que verament pogué dirse que'l partit catalanisme era mort. Perque tot va esser ja catalanisme. Catalunya y'l catalanisme foren a la fi una mateixa cosa. Y tot se degué a l'agressió militar. Inconscients, los agressors foren aquell dia obra de catalanisme; y Catalunya hauria pogut ben bé pàgarse aquella agressió en bé del pèrver.

Los comentaristes d'aleshores, no se'nyalaren ab prou vives'l carácter principal del moviment subversiu: va ésser un petit cop d'Estat. Perque hi ha dues maneres de subvertir la pacífica aplicació de les llies: la revolució y'l cop d'Estat. L'agent d'una y'altra es sempre colectiu. En la revolució es lo poble; en lo cop d'Estat es la forsa armada. —Donchs així com les turbes sanscülòtiques de 1793 saquejaren a París l'impremta del girondí Gorsas, editor del *Courrier des 83 departements*, y la de la *Chronique de Paris*, fent un acte més de revolució o sia de subversió popular, així l'officialitat de Barcelona, invertint les coses, va fer, ab una acció consemplant, acte d'estatism. Lo que allà va ésser imposició del poble, origin, a la fi, de tota sobirania, fou aquí imposició de l'instrument, qui hauria d'ésser orgue incondicional, impersonal, de la voluntat del poble.

Y de tal manera hi hagué necessitat de justificar aquelles agressions, que fins coregueren per tota Espanya estupendes versions d'injuries y ofenses contrá l'Exèrcit y la patria, insults que may existien en la realitat, però l'inventio dels quals demostrava la pobresa dels veritables motius y la precisió ineludible d'improperiarne d'altres, més verossímils y convinents.

Lo Gobern, alarmadíssim, fustigat per les més fortes coaccions, va afectar l'oblid de l'aspecte militarista de les coses, peraixar-se ns més en lo catalanista. Los moments arribaren a esdevenir verament pellosos.

Però, la gravetat dels fets, venia de que en realitat un cas nou? De cap manera. Allò era la coronació de tot un sistema. La llibertat a Espanya (per dolorós que resultí'l dirho), fou sempre un progrés exclusivament militar, nascut d'una

serie escalonada de minuscles cops d'Estat, minuscles a l'altura dels respectius promotores. La revolució espanyola (pseudo-revolució), va ésser un rastre de pronunciamientos y asonadas seguits cada un d'ells d'una nova dictadura. Les rebeldies nacionals espanyoles foren indisciplines de quart de banderas. Los principes de la milicia espanyola pujaren a forsa de sublevacions. L'emancipació espanyola es lo crit d'un sargent. Y com que'l triomf d'aqueix fals liberalisme s'havia obtengut sols al preu d'una guerra civil llarguissima, la fracció vencedora havia d'extremar, naturalment, la reacció pretoriana. Cal senyalar, donchs, una volta més, l'intervenció primordial del generalat en la direcció de la política espanyola? Cal repetir que la major gloria d'en Cánovas (estich per dir l'única gloria) va ésser la d'affansar dins la monarquia la supremacia executiva del poder civil? Però això no basta. Per una banda, la restauració devia regoneixensa a l'Exèrcit, qui per un cop d'Estat, lo d'en Pavía, y una sublevació, la de Sagunto, havia reposat la dinastia. Per altra banda, lo vell partit republicà, qui no comptava ab l'assentiment universal del poble y per tant no podia esperar una revolució, ho fiava tot a l'èxit adventizi d'una revolta militar, conformantse ab la tradició política del país, a pesar de les protestes de civisme y de progressisme.

«Per lo mateix que la llibertat espanyola no venia de baix, de l'assentiment y l'impuls del poble (*la poussée de l'ensemble*, que diria un naturalista), sinó de l'imposició de dalt, lo vell esperit clàssich espanyol, inquisitorial y dogmàtic, resorgí en nova forma sota la nova modalitat falsament liberal.

«L'estat teòlogic, diriem seguint a August Comte, cedia a l'estat metafisic, a un pais totalment incapàs d'adaptarse a l'estat positiu. Noves divinisacions, nous *noli me tangere*, noves idolatries, succeïen a les velles metàfores destronades. Una invasió de nous *lares*, com a gnoms desenterrats per l'explosió d'aquelles rebelions pseudo-revolucionaries, s'apoderava de les fortaleses antigues y hi clavava nous estandarts. Era l'invasió plena de la novella teogonia plebeia. Teogonia ben propria, per altra part (y això es la seva suprema excusa), del fals concepte meridional de la democracia. Teogonia produïda per un fenòmen que podríem dirne *metaforisació ortogràfica*, o sia transformació de les coses en abstracció simbòlica, en imatge o figura retòrica, per la mera transcripció de les minúscules inicials en majúscules, dels apel·latius vulgars en noms propis divinisats. Y així l'honor nacional, la bandera, la patria, l'Exèrcit, la marina, esdevingueren l'Honor Nacional, la Bandera, la Patria, l'Exèrcit, la Marina. Fins la Guardia Civil tingué un lloch en aquest Olimp! L'intolerancia congènita del temperament espanyol los imposà ab furia convulsionaria de neòfit, com si ab l'imposició violenta d'aqueix nou culte s'hagués de compensar la dificultat de ferlo entrar reflexivament en les conciencies.

«Un sistema que arrelava tota la seva forsa originaria en l'Exèrcit no podia esser mai un sistema fort. Sols les subversions qui són realment producte de la voluntat popular poden tenir vida segura y ferma. Fins quel poder civil, que es, a la fi, verb del poble, té a son servei lo concurs incondicional de la forsa pública (qui no pot tenir voluntat ni pensament ni sentiments distints dels que tingui son natural senyor, la ciutat) no hi pot haver règim liberal o règim civil, que es lo mateix. Y fiscennoshi: quant més feble es l'autoritat civil, en tant es més forta y sediciosa la colectivitat militar. Vetaqui una balansa qui no erra mai. Y en tant es més fort un Estat, y més garanties ofereix de permanència, en quant les colectivitats no purament civils (Exèrcit, Iglesia), són menys personals

y vives. Y en tant una situació es més permanent o una patria es més enèrgica, més indiscutible, en quant l'assentiment que se li tributa sorgeix del poble sense l'imposició dogmàtica dels governants o la coacció armada de la forsa. Sols en los sistemes corruptes, agonitzants, l'Exèrcit o l'Iglesia se constitueixen en sobiranies exemptes. Estat sobre l'Estat, màquines de fer governaments. Tals l'imperi romà decretí, Bizanci, los darrers temps de la feudalitat. —Per això varen ésser molts los qui en los fets d'aquells dies tenebrosos hi vegeren los primers síntomes de la fi d'un règim. Yls esperits rectes, clarvidents, s'estranyaven de que l'Exèrcit volgués imposar en profit propi un Estat independent dins l'Estat, un sistema de excepció, un privilegi, lo restabliment de un *fuero*, un veritable *separatisme* de jurisdiccions, precisament en nom de la unitat y de la nació integral! Oh suma ironia de les coses!»

Mes, un any es passat. Y sobre la voluntat factícia dels homes retardataris, la vida marxa. Marxa la vida, la eterna evolució es incansable com lo temps. Tot lo qui s'emprena en aturarla o dificultarla no fa més que apressarla encara, tal volta fins a ferla esdevenir revolució.

Sia avuy lo 25 de novembre un bell dia en la nostra ciutat. Caigui damunt nosaltres una onada d'optimisme. Y continuem cada un lo nostre humil ministeri, com afegint una estrofa més en aqueixa Oda a la ciutat que tots cantarem un dia, lo dia ver y gran de la llibertat.

Méntestant, procurém escriure cada un la nostra glosa, lo nostre comentari, en lo marge dels solis d'aquella història que'n ha tocat viure y que'n ha tocat crear, d'aquella història qui va passant, teixida, com ab fils d'aranyes qui feinen per una utilitat que no han de fruir, ab l'activitat personal teva, meva y de l'altre, ab l'activitat colectiva de tots... La conciencia de parlar a generacions futures qui tal volta nos senyalarán com una excepció en la comú vilesa; la preocupació de fer digne y noble y bella la nostra acitud, nos donarán confortes celestials y forses en lo nostre desfalliment. Posèm cada dia un carreu més en la construcció de la ciutat que les nostres descendències disfrutarán.

Y per qué no parlaryos a vosaltres també, a vosaltres, incògnits, *personas indeterminadas*, com s'ha dit oficialment, a vosaltres, qui serèu en l'història's andòmins protagonistes del 25 de novembre, declarats delinqüents pel poder ecxecutiu, pel vostre mateix ministre, davant la solemnitat del poder legislatiu en funcions, però venturosament sostrets a tota sanció, a tota punitió? Vetaqui que jo, lo més ferm dels antimilitaristes, avuy, en l'aniversari, m'atreviria a oferirvos l'oblid, es a dir, l'amnistia, la vera amnistia, si en vosaltres, innominats, la condició substantiva d'homes, o sia de ciutadans, se sobreponés a la condició adjectiva de militars, y us sentissiu la carn y la sanch de ciutadania, abans de sentirvos lo pès de l'uniforme postis, qui, per ésser uniforme y colectiu deixa precisament d'ésser individual y personal. Ah, si, en vosaltres la persona dominés definitivament a la colectivitat! L'esperit de cós es lo més virulent dels separatismes. Si vosaltres deixessiu de véure en nosaltres, despectivament, lo país, lo Pékin, lo civil, y sentissiu desendre sobre'l vostres caps aqueixa *civilitat* (*Civis romanus sum!*) com lo baptisme de la civilisació, com lo més alt dels honors y la sentissiu com nosaltres l'afany vers la selecció individual y no vers la selecció de classe, facticia y enganyadora! Un sol vocatiu seria la paraula mágica qui nos unirà a tots, confrontenos en la

mateixa barreja: lo vocatiu *ciutadans*, tantes voltes taumatúrgich, *ciutadans militars*, com digueren los revolucionaris francesos; ciutadans abans que militars, com l'esperit està sobre'l cós, lo nom sobre'l llinatge, la sustancia sobre l'accident, l'home sobre la funció que ecxecuta!

Donchs, Ciutadans militars, pera mi desconeguts avuy; lo més fort dels antimilitaristes vos allarga la mà. Sia passada sobre nosaltres, com un mal somni, aquella anyada. Tornéu a la vaina l'espasa en mal hora desnuda. Si així ho feu, Catalunya us promet l'oblid, l'amnistia, la pacífica y amistosa convivència. —Pero si no, quina forsa humana podrá impedir que en lo fons de les conciencies s'hi acaramulli un sentiment d'odis y rançunes, y que les mans febroses tremolín en l'ombra, tot fullejant les pàgines austeres de Melo, y les ànimes rebin, a través de centurias, un contagi malsà de violències militars d'hont queda un rastre immortal en l'escena de Calderón, y qui en 1640 arboraren una guerra llarguissima? Qui impedirà que'l vostre 25 de novembre se dressi sobre la nostra ciutat com una data inoblidable trama de parares a fils, fins la vindicació, com un *Remember* sulfúrich, inventat lliunt dins les tenebres? Qui impedirà que tots los catalans, recullint com una penyora honrifica, la propia part en l'ofensa, beguin en lo recorrt un contagi d'odi, un contagi de violència, com los héroes d'Annunzio s'encomanaren lo contagi dels destins terribles en la tomba dels Atrides?

Oh, y pòdeu ben creure que no es aquesta l'aspiració del qui ara vos parla, ben amicalment, lo més ferm dels pacifistes, a vosaltres, ciutadans militars desconeguts!

GABRIEL ALOMAR.

Estupideses polstiques

La Solidaritat Catalana té una forsa imponent; la prova més convincent es l'afany que tenen los vells politichs de fireta de destruirla, d'aixafarla ab ses calumnes, d'esbalarla ab ses grapes afilades. Les garces prosàiques del govern espanyol; remuguen y remuguen la píldora solidaria y no poden pas empassàrsela: esquinzen mantells tenyits de sava catalana ab frisosa rabiola; ab l'escarritans dels cadavèrichs que s'afeeren a la fugitiua Vida, s'arrapen los paràssits de l'Estat a l'esquena de nostra Patria y xuclén y rexonen ab lo desespero d'un afamat la nostra esencia vital, cercant forsa pera viure, per regir los als destins que inmerescudament ocupen y que malmeten per temps indefinit, que finarà quan lo bonjan del país s'espolsi d'encim los babosos y repugnats llimachs que's crían en la mullena de les defecacions oligarques dels superpatriarques del govern y busquen soplui en les bayonetes del nostre Exèrcit.

Los sayóns del poble se reparteixen ab cinisme asquerós les despulles del país, que, crèdul, resignat y místich, puja la creu pesanta pel treball jamay coronat pel llaure; pesanta per les disbauxes dels popes madrilens, lo calvari de la miseria, de l'esclavatje; invitit, robat, enganyat y escarrit pels inquisioors dels bens morals y material dels seus súbdits.

Temen si la Solidaritat y per xò diuen que es inmoral. Aquesta conjunció de catalanistes, republicans y carlistes es un contuberni, al seu modo d'apreciar les coses, que no's convenen. Temen que sa acció sia tan feconda que'l polen de ses aromàtiques y novelles flors, nascudes del no-res per ells, y per nosaltres florides en l'arbre sant de la Llibertat prenyat per la Tolèrancia, se dissemini per les altres naciona-

litats ibèriques, y eixint novelles plantes que floreixin a l'ensèms que nosaltres y perfumíen l'ambient cadàverich de l'estat gangrenat, ab l'alè de la Vida, car així la Llibertat podrà entrar empenyuda pel Lleuat de la civilisació europea; y com molt bé saben que si això vingués, aleshores los pobles ibèrichs tindrien conciència de lo que es eixa unió de catalans, aquest enlairament moral y natural de les forces vives de Catalunya enfront del gangrenat govern que enmatxina nostre Vida individual y colectiva, tots aniríem allàvers a la una y llensariem a ne's abims negrenguts per les foscuries reaccionaries, als governs que anys y anys n'asfiquen la nostre activitat colletiva.

Temen, sí, la Solidaritat y per xò la motejen ab lo fals concepte d'egoisme catalanesch y procuran desferla concertant tractats de Comers a l'esquena del país, que ensorri la nostre adelantada indústria, la nostre agricultura y'l nostre magnànim comers, y tractats que puguen alsar valles enfront dels interessos agrícols y dels industrials.

Temen, sí, la Solidaritat y per xò procuren dividirnos ab una qüestió externa d'ella, ab la qüestió religiosa; no per això obtindrán la victoria; podrán pas cantar no lo *Veni, vidi, vici*, com altres Césars, car nosaltres tenim previst temps há que aquest punt fóra una de les supremes armes que triarien los maquiavelichs gladiadors governants en lo combat que tenim empenyat temps há ab ells, oligarques de la política espanyola, ab ells, politiques de la llur vella política de personalismes y de banderia; y'n mantindrem forts en nostre lloch, indiferents en conjunt en eixa qüestió, emperò tant los republicans, com carlins, com catalanistes individualment, es a dir, los republicans ab lo partit polítich a que pertanyen, los carlins ab lo d'en Carles, y'l catalanistes radicals yls conservadors, tots eixos conjunts, que ls enlaien individuus que pertanyent al llur estament polítich, defensaran o atacaran la qüestió religiosa que's ventila, segons los seves conviccions y les seves conciències los marquin; no s'esforsen pas en esmerts tan malaguanyat enginy, oh pares de la patria, oh, pares dels llurs cervells atrofiats pel quixotisme morent! Quantes y quantes llances trenquen en los molins de vent de la vostre imaginació! Justament volen dividirnos en allò que may hem estat units!

Oh Maura, cervell clarissim que còm far salvador, esmerts la llum de tes penades en les figuretes politiques del gremi d'inútils que tu presideixes, digues als teus companys veins, masovers per ara del país, que estalvién saliva car les fa molta manque la diastassa en son estomach, pera poguer digerir la pildora solidaria que tan remuguen y no poden pas pahir; y tu, mírat aquell montón, mirat y esgarrifat a l'ovirar en ell l'estel que apagarà l'esmortuida llum del teu cervell minut per l'hipòcrit maquiavelisme.

Lo dia 25 fóra la remembranza de l'assalt a les redaccions y morades de ciutadans honrats que defensan ab braó la causa de Catalunya, fet que'l president del Concill de ministres califica aleshores. Per xò prescindim de ferho; que se'n ha fet de via, que n'hem guanyat de camí en l'assoliment de les nostres llibertats! Ab l'amnistia ix coronada pel llauer de la Victoria la Solidaritat Catalana, que en sa dificil tasca tenim encimaida als representants del poble, als apòstols de la Solidaritat Catalana. Despèrta, ferro! fou lo crit que donaven los avançats en les lluites que sostinen enfront les famolenques tropes dels cinichs reis avars de riqueses y d'ambicions; despèrta, ferro! es lo crit que ha desvetllat conciències, y'n ha unit a tots pera assolir la Llibertat; y sóna avuy, no als ferèstecs camps de la Mort, sino que en los camps granats de l'Abundó, en lo temple de les Arts y de les Ciències. Fem que soni la veu de la Justicia; cantém lo del poeta: alsèm los cors, catalans, que ja tenim bandera...

RICART N. DELHOM.

TERRES VERGES

ESCENA IX.—ACTE I

ELENA.—Isidro.—JOSEPETA (mes tard.)

ISIDRO.—Y vostè, senyoreta Elena, no vol venir cap a la Masia?

ELENA.—Si, ja hi aniré. Me sab greu d'enviar-me tant aviat; aquesta es la mellor hora. S'hi está tant bé, aquí!

ISIDRO.—Sense una mala cadira... deu estar

cansada. «Vol que n'hi porti una? Cridaré la Josepeta y tot seguirà la tindrà.

ELENA.—No, no cal que's molesti. Y, aproposit de la Josepeta; sab que m'ha agratad.

ISIDRO.—(«stranyat.) La Josepeta?

ELENA.—Si; es molt aixerida y'm sembla que li porta lleu. (Va observant l'Isidro.)

ISIDRO.—Vol dir que es aixerida? En bona fè, si m'hi havia fixat mai. La tinchi per una bona xicotica, això sí, y bon favor que'm fa. La mare està sepultada al llit y ella es la mestressa, lo mateix que si fos la dòna. No'm cal passar maledicencies.

Mentre hi sigui ella, no hi penso en casarme. «Per qué buscar muller?

ELENA.—Està clar; com que ja té qui fa servey...

ISIDRO.—Ja veurà; ho tinchi fins a cert punt; fins que li sembli bé marxar o casarse...

ELENA.—Y vostè, que no hi pensa en casarse?

ISIDRO.—Prou; pero encara no es hora.

ELENA.—Que vol dir que no es prou gran?

Me sembla que fà la mida (ria llera).

ISIDRO.—La mida de la butxaca ha de mirar, senyoreta Elena. Non vull jo de dòna mentres no la pugui voltar una mica d'agradós benestar y posarla a cobert de la miseria y de las necessitats.

ELENA.—Si per cas està per diners, dígihi; aquí estèm nosaltres per ajudarlo. La tua té de vostè molt bona opinió.

ISIDRO.—La Tia? (de bon humor.) Y la neboda, senyoreta Elena, la mestressa, que no pensa igual de mi?

ELENA.—(Fentse enrera y un xich alliva.) Ja veurà; a mi'm costa una mica més qu'a n'ella de formar concepte. (Si no li paro'ls peus, aviat me tractará de tu, aquest.)

ISIDRO.—(Apartantse y seriós.) Dispensi, senyoreta; me creya que, guardant sempre's respectes deguts, podía...

ELENA.—(Vivament y ab cert orgull.) No dich pas que me l'hagi perdut el respecte; però tinchi ideas propias y tardo una mica més que la tia en intimar ab la gent... desconeiguda.

ISIDRO.—(Fredament) Donya Elena, perdoni; però un masover no ho es may un desconegut; ho es sempre quelcom més que un arbre ó terrós qualsevol de la masia y... serà una cosa, si vostè vol, però una cosa que sent y pensa y vol y... li agrada quels amos l'estimin; que ell, per sa part, estima també un xich... o potser, un trós.

ELENA.—(He estat dura ab ell.) (Cridant-lo.) Isidro!

(L'Isidro's gira quan havia comensat a caminar.)

Ahont vár? Què s'ha enfadat?

ISIDRO.—No senyora: yo enfadàm al contrari, potser que sí que m'he passat. No hi pensava en que vostè era jove y... guapa y es clar... es diferent així...

ELENA.—Es dir que'm troba guapa?

ISIDRO.—(Se la mira.) Si la trobo guapa... Guapa, bonica més que un camp de blat madur plè de ruellas; més, molt més (dit ab foix creixent) que un atmailler florit, que un quadret de pesols...

(Se queda parat y continua mudant de tò.)

Perdoni, senyoreta, Elena...

ELENA.—(Insinuant.) Segueixi, segueixi Isidro; que m'agrada, m'agrada... (Elena's queda confusa y's gira, dient apart, mentres l'Isidro s'ha quedat fixat en ella inconscient.)

¡Què dich are!... Jo, demanant flors a un pagès, a un masover meu, a un rústich y... recullint-las, recullint-las ab goig y... volgumente més encare!

ISIDRO.—(Conmogut.) Sentiria que l'ha-gués incomodat.

(Josepeta al entrar se queda un moment reullant als dos.)

JOSEPE.—Senyoreta! Fa falta a la Masia; s'ha d'arreglar la roba y las habitacions.

ELENA.—(De bon humor.) Sí, ja hi vaig, Josepeta! Què no vê Isidro? (Ab veu carinyosa.)

ISIDRO.—Si la senyoreta ho mana.

(Los dos van caminant y Elena

va dient.)

ELENA.—M'ha de contá allò que deya d'anys passats... quan vareig caure a la bassa y m'osegava...

FREDERICH VIDAL FERRER.

Les vetlles a l'Atenéu

“COM LES FULLES”

Encara que sia repetirho una vegada més hem de dir que may a la nostra ciutat hem fruit les exceŀlencies de l'art dramàtic com en la present temporada. N'han passat pel Teatre Principal moltes de companyies, hi hem vist treballar genials actors, però un afany més decidit pera fer coneixer tot lo bò que en los darrers anys s'ha portat a l'escena, ningú'l podia somniar. L'obra de cultura que està realitzant l'Atenéu de Tarragona, demostra ben a les clares la necessitat que hi havia de que aquí's constituís una entitat de aquesta mena. Què hi fà que en la majoria dels periòdics locals casi no se'n parli, que'l seu envejós y pobres d'esperit vulguen passar com indiferents devant de tan lloable tasca? La gent prou que se n'entera de lo que's fa, y'l públic, omplint cada nit de funció la platea del Principal, ab visibles mostres de goig y aplaudiments entusiastes, sab correspondre als esforços y sacrificis de l'Atenéu, que es ja avuy en tots conceptes—y podèm dirlo ben alt—la més important de totes les societats taragonines.

Se representà diumenge a la nit la preciosa comèdia d'en Joseph Giacosa «Com les fulles», obra profundíssima, plena de sentiment, graciosa y elegant com poques. Un argument senzill, trivial, casi, dóna lloch a la presentació de caràcters tan ben dibuixats, a la successió d'escenes tan fonamentalment reals y sentides, que'l públic queda admirat, corprès, seguint ab vivis sim interès lo desenrotlle de l'acció sense deixar escapar lo més petit detall.

«Com les fulles», es més, molt més que una comèdia: es un model de comedies. Model en lo bon dir, model en los personatges, model en l'acció, en llurs notes còmiques d'incomparable bon gust, en la finíssima ironia que s'escampa a dolls en la major part de les escenes. Son cayent psicològich, lluny de desvirtuar o atenuar son valor artístich, lo fa més remarcable. Les darreres escenes del segon acte, quan en Maimí, ab senzilla eloquència, disputa ab son afeminat così, anorreantlo ab la forsa aclaparadora de sa pureza de sentiment y ab son exacte concepte de la vida, conmouen a tothom, perquè tothom lo sab comprender aquell divorci de voluntats y interessos fonament de l'obra.

Però ahont l'autor, segons lo nostre modest parer, ha estat més destre, es en los actes tercer y quart. Cal fixarshi en lo difícil que resulta la tasca que's proposa.

Aquells personatges, conservant sencer llur respectiu caràcter, evolucionen mèrcès a l'influencia d'en Maimí, y ho fan sense estrebades, natural, llògicament. Sols un geni com en Giacosa podia atrevirse a tant, sols ell podia concentrar en l'escena única del quart acte, tota la forsa del drama, arreplegar les foscors que's desprenen de la conciència d'aquells pare y filla, desgraciadissims, retuts per la desfeta de tota la família, pera esquinsar son negre vell ab un raig de pura y vivissima llum que's desprèn d'aquell hermós final escrit sols ab dues paraules: «Maimí, vinal».

En Narcís Oller, ha fet una traducció a conciència. Lo lenguatge es fresch, elegant, distingit com en l'original.

L'interpretació resultà bastant arrodonida, ressentintse algunes escenes, sobre tot del primer acte, de falta d'ensaig, cosa natural si's té en compte que'l s'artistes nos donen una quant no dues estrenes per setmana. De totes maneres, fou en alt grau remarcable'l treball de la Sra. Fremont y dels Srs. González y Lleal, causant-nos també molt bona impresió els Srs. Guitart, Torres, Castells, Sra. Gandia y d'altres artistes.

Lo públic, nombrosíssim com cada festa, ben content y satisfet. Tothom desitja vèurela per segona vegada «Com les fulles», entenent que d'aquestes ne passen poques. Y es veritat.

“LA TRIFULGA DE CA'N COSME”

Aquest es lo títol d'una comèdia en tres actes, original de nostre bon amich y company En Joseph Vázquez, estrenada'l passat dijous en lo Teatre Principal. Cal parlarne, y fins ab temensa d'ofendre la modestia de l'autor, parlarne ab tota since-

ritat.

Nosaltres, y ab nosaltres la majoria, per dir la totalitat dels espectadors, anarem al Teatre recelosos, plens de dubtes, casi desconfiats. Coneixem d'en Vázquez, «Un tren de passatgers», «La plassa», «Lo casament de la Tuyes» y «La festa de l'Ermita», tres sainets y un quadro dramàtic forsa ben observats, ab situacions encertades, plens de color y vida, ahont se demostra que a l'autor no li manquen, entre autres condicions, una gran intuició escènica y'l saber observar y sentir lo que passat a la realitat. Però, francament, se tractava d'obres en un acte, de trama senzilla, quadrets, en si, dels que tan abuñós se mostra'l Teatre Català, y d'allà distància.

¿Ne sortiria en be, l'amich Vázquez, d'aquesta nova tentativa? ¿Hauria sapigut sortejar les dificultats y perills que ofereix una obra de tanta empenta com una comèdia en tres actes? Los desitjos de quants hem encoratjat a n'en Vázquez y'n preciem d'esser bons amichs seus, prou eren manifest, emperò'l mateix desitj nos feya dubtar y desconfiar...

S'aixecà'l teló y aparegué l'entrada, gran y espayosa d'una casa de pagesos ben acomodats, d'un poblet del Camp de Tarragona. Som al matí de la festa major y l'amo de la casa, En Cosme, y la seva germana Josepha, esmenten lo desitj que teneïen de que enguany no vinguin parents y forasters a molestarlos, donchs la mestressa es al llit malalta de bastant cuidado. Reben en això una carta dels seus parents de ciutat que's diuen que no hi pujaran, y quan més confiats estaven de que ningú'l amoinaria, compareixen lo Sr. Sadurní un músich retirat que s'ha convidat tot sol, los parents de ciutat, donya Rosalia y ses dues filles, que s'han repensat a darrera hora y que porten ademés lo nuvi d'una de les noyes, y un nebot que, ab motiu d'haverse casat, aproveita l'oportunitat per donar-se a conéixer als oncles y presentar-los la seva muller. Això dona lloch a escenes y incidents altament còmics y produceix lo natural esglay en lo Cosme y sa germana, los qui pera tréures del devant a tanta gent, decideixen comunicar als hostes la trifulga en què's troben. La nova de que la muller den Cosme està a punt de deslliurar, causa efecte contraproduent: aquella gent que han anat a divertirse y a gorrerjar, ben lluny d'entornarsen, reben la notícia ab esclats d'alegria.. Tots ho celebren y es clar, tots se quedan... Pensaven anar a una festa y's troben ab dues: la festa major y'l bateig. ¡Que es cas desprofitables! Heusaqui ab pochs trets, lo primer acte, ben arrodonit, sencer, animadissim y plè de gracia y naturalitat.

Lo segon acte's desenrotlla en lo menjador de la casa. La muller den Cosme, segons lo Sr. Metge, se troba en lo periodo més crítich, lo que fà que en Cosme y sa germana no's cuidin pera res dels forasters que ballen y's diverteixen pel poble. Arriba l' hora de dinar y tots compareixen, trobantse ab que ningú s'ha recordat d'ells. Això, junt ab la broma que's fà ab en Juanito,—lo nuvi d'una de les noyes, un periodista pretencios y ridicol a qui sembla volquer desbarcar lo Sr. Metge,—als incidents a que dóna lloch la fam del Sr. Sadurní y les escenes que pro-mouen los casats de fresch y un estudiant de capellà que s'enamora de l'altra noya forastera, omplen aquest acte que acaba ab la nova del deslliurament doble de la muller den Cosme.

Lo tecer acte no transcorre ab la mateixa alegria que's dos primers. La parella casada de fresch s'en vá, aborrida de les poques atencions que se li han tingut; lo Sr. Sadurní, es tret per un mosso que li ensenya la seva obligació; les parents de ciutat, tenen una escena violenta ab la Josepha que's tira en cara'l poch respecte que han tingut ab sa cunyada malalta y pels pobres bessons qual vida perilla segons parer del metge, essent això causa de que també mare y filles fugin de pressa del poble. Tots, tots se'n van yls deixen sols en los moments de tristesa, quan se moren los bessonets... Han vingut a divertirse; no hi volen saber res ab plors y desgracies!

Lo nostre dubte s'ha esvait, la nostra desconfiança s'es tornat goig intint: en Vázquez ha vensut en tota la linia. L'ovació que esclatà a l'acabar lo primer acte, se feu més grossa y general en lo segon y tercer, y fou ben justa, ben espontània, ben sincera, perquè si bé l'obra saineteja en lo primer y segon acte, que per altra part estan molt ben construits, la comèdia hi apareix ben fonda, ben sencera y ben sentida en lo tercer, que, fòra d'alguns petits defectes, si bé no es lo més graciós, es tal vegada'l més ben conegut.

